

Dalia Henke: „Darbas 24 valandas per parą: pas vienus atėjo vakaras, kitiems dar tik išaušo rytas“

Vien per paskutiniuosius 25 metus iš Lietuvos išvyko daugiau kaip 800 000 gyventojų. Išsibarščiusių lietuvių kilmės žmonių pasaulyje skaičiuojama tiek, kiek gyventojų Lietuvoje - apie tris milijonus. Pažymint pastarųjų 60 metų Pasaulio Lietuvių Bendruomenės veiklos sukaktį, šių metų liepos 1 d. pirmą kartą Lietuvos istorijoje po pasaulį išsibarsčiusi lietuvių diaspora pagaliau įgis praktinį veidą ir prisistatys. Tądien Vilniaus Rotušėje rinksis pasaulio lietuviai iš skirtingų pasaulio žemynų. Tačiau dar svarbesnis laukiamas vykis - liepos 8-11 dienomis Vilniuje posėdžiausiantis 45-ias šalis ir 170 atstovų jungiantis XVI PLB Seimas.

1958 metais Niujorke sušauktas pirmasis PLB Seimas sklandžiai tęsia tradicijas, atstovauja pasaulio lietuviams ir gyvuoja iki šiol. Šie metai institucijai taip pat ypatingi - jubiliejiniai: PLB Seimas švenčia 60 metų gyvavimo ir veiklos sukaktį. Tad liepos 8 d. laukia neeilinis įvykis, vienaip ar kitaip keisiantis tolimesnę pasaulio lietuvių ir PLB istoriją ir tęsiantis palaipsniui, metai iš metų vykdomus darbus.

Apie artėjantį XVI PLB Seimą bei nuveiktus 2015-2018 metų PLB valdybos darbus kalbiname dabartinę PLB pirmininkę - Vokietijoje gyvenančią Dalią Henke.

Kokius ryškiausius trejų metų PLB valdybos darbus galėtumėte įvardyti, einant į pabaigą pirmajai Jūsų kadencijai?

Darbai ir užmojai tęsiami iš kartos į kartą, juk ši veikla - nenutrūkstamas darbas.

PLB valdybą sudaro atstovai iš 10 skirtingų šalių ir net skirtingų žemynų. Siekti bendro tikslo ribojant tokiems atstumams ištis nelengva. Bet kartu vyrauja įvairumas ir daugialypiškumas.

Mus visus vienija noras būti reikalingingiems Lietuvai, būti jos neatsiejama dalimi ir burti lietuvius, visi darbai ir orientuojami į šiuos siekius.

Apibendrinančiai galima drąsiai teigti, kad tai buvo sėkmingi, be galo darbingi, įdomūs, intensyvūs ir pilni įvairovių treji metai PLB valdyboje. Visiems PLB valdybos nariams neteko nuobodžiauti, iš kiekvieno mūsų ši veikla pareikalavo didelio laiko indėlio bei atsidavimo. Apie visą šios PLB valdybos darbą galima išsamiai pasiskaityti PLB valdybos naujienlaiškiuose, kurie leidžiami nuo 2016 m. sausio mėnesio ir yra publikuojami www.plbe.org/naujienlaiskis/ ir www.pasauliolietuvis.lt. Tai taip pat yra viena iš naujienų PLB valdybos darbo veikloje.

Per šiuos metus užsitikrinome PLB svarbą ir tai įtvirtinome Lietuvos politinėje aplinkoje: išlaikyta LR Seimo ir PLB komisija, Užsienio lietuvių reikalų koordinacinė komisija, 2019-ieji paskelbti Pasaulio lietuvių metais, pasirašėme bendradarbiavimo sutartis su LR turizmo departamentu, Valstybine lietuvių kalbos komisija, siekdami bendrų tikslų, susijusių su lietuvių kalba, taip pat pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su „Tapatybė.lt“, kuri padės PLB viešųjų ryšių srityje.

Vyksta aktyvus ir intensyvus bendravimas tiesiogiai su lietuvių bendruomenėmis visame pasaulyje, nes tik taip gali būti užtikrinamas jų atstovavimas ir problemų supratimas.

Be visiems puikiai žinomo pilietybės išsaugojimo klausimo, verta paminėti ir tai, kaip 2016 metais buvo dedamos visos pastangos, kad kuo daugiau lietuvių dalyvautų LR Seimo rinkimuose:

1. Per visas Lietuvių bendruomenes ir organizacijas buvo surengta akcija „Registruokis ir balsuok 2016“! Parengtas plakatas bei videoklipas, kurie buvo skelbiami per visus mums žinomus informacinius kanalus: feisbuką, interneto svetaines, Lietuvos ir lietuvių bendruomenių spaudą, laidą „Tapatybė LT“.

2. PLB valdyba, vykdydama komunikacinę kampaniją, ragino visus Lietuvos piliečius užsienyje balsuoti Seimo rinkimuose. Buvome aktyvūs akcijos „Mūsų

metas DABAR“ rengėjai.

3. Surengėme pagrindinių politinių partijų ir pavienių kandidatų apklausą Naujamiesčio vienmandatėje apygardoje, siekdami sužinoti jų bendrą poziciją.

Atsakymus apibendrinome, įvertinome jų programas ir šią informaciją pateikėme lietuvių bendruomenėms.

3. Pirmą kartą istorijoje prieš rinkimus vyko politiniai debatai su Naujamiesčio vienmandatės rinkimų apygardos visų partijų kandidatais Briuselyje, Vašingtone, Dubline, Londone, Stokholme ir Osle.

4. PLB valdybos nariai susitiko su tuometiniu Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininku Zenonu Vaigausku. Tarėmės dėl balsavimo užsienio šalyse organizavimo bei bendradarbiavimo skleidžiant informaciją.

Galėčiau paminėti ir daug daugiau – viskas nuosekliai surašyta naujienlaiškiuose. Galima pasidžiaugti sėkmingais renginiais, tai – kasmet, vasaros metu, vykstantys tradiciniai PLB pirmininkų suvažiavimai. Ištis norisi *išeiti iš sostinės*, dar 2016 metais suvažiavimas įvyko Ukmergėje, Prezidento A. Smetonos rezidencijoje, kur PLB pirmajam Lietuvos prezidentui pastatė stogastulpį. Kitas išsimintinas suvažiavimas įvyko 2017 metais Bistrampolio dvare, Panevėžio raj. Labai svarbu susitikti ir susipažinti su Lietuvoje veikiančiomis bendruomenėmis bei aptarti mums visiems svarbius klausimus, tikslus.

PLB leidžiame mėnesinį žurnalą „Pasaulio lietuvis“, kuris atgijo – tapo gražus, profesionalus ir atspindintis pasaulio lietuvių, nors ir būta finansinių sunkumų.

Galima pasidžiaugti ir finansine PLB būkle – ji taip pat stabili, tvirtai stovime ant kojų. Žinoma, yra ką dar gerinti, tačiau ateities planai aiškūs – turime išsamų sąrašą darbų, kuriuos gal galėsime toliau įgyvendinti.

Esame daugelyje darbo grupių, komisijų, dalyvaujame įvairiuose konkursuose, renginiuose, konferencijose, sueigose...

Mūsų darbai peraugo bet kokią visuomeniniais pagrindais grįstą veiklą, tai įrodo ir organizuojamas būsimas liepos 1 d. renginys (apie jį dar pakalbėsime plačiau).

Šių metų liepos 8-11 dienomis įvyksiančio PLB Seimo metu bus renkama nauja Valdyba ir jos pirmininkas. Ar kelsite savo kandidatūrą ir vėl?

Svarbu apsvarstyti, kokia komanda tave supa. Nors praėjo jau treji metai, atrodytų, jog mes tik išibėgėjom – jie praskriejo išties labai greitai. Tai rodo mūsų darbų intensyvumas. Jei nežinosi, kaip ir kuo gyvena lietuvių bendruomenės (LB) pasaulyje, sunku joms atstovauti, tad reikia labai daug važinėti ir lankytis jose, taip parodant dėmesį ir pasisemiant patirties bei tiesiogiai gilinantis į spręstinas problemas, kartu džiaugiantis pasiekimais.

Nenorėčiau kalbėti už kolegas, tačiau tikiuosi, kad daugelis dabartinių Valdybos narių tęs pradėtus darbus, nes jie išties nėra baigti. Nuo paties PLB įvaizdžio kūrimo iki aktualiausių klausimų, tokių kaip referendumo ir kt. Šie pradėti darbai savotiškai mus įpareigoja tęsti veiklą toliau.

Rinkimai išties yra geras momentas, kuomet gali pasitikrinti, peržvelgti padarytus darbus ir juos pateikti PLB Seimui bei asmeniškai pergaltoti, ką būtų galima padaryti geriau, kitaip pažvelgti į ateities perspektyvą. Tai puikus išbandymas.

Kaip Jums tai pavyksta? Kiek šalių esate aplankiusi?

Per savo kadenciją esu aplankiusi per 20 pasaulyje įsikūrusių lietuvių bendruomenių. Žinoma, kartais pasidaliname su kolegomis tarpusavyje keliones, jeigu negaliu pati dalyvauti viename ar kitame renginyje, suvažiavime.

Mes su PLB atstovybe Lietuvoje – Vida Bandis, Virginija Grybaite – nors ir ne visada turim bendrą nuomonę vienu ar kitu klausimu, bet esame kaip vienas kumštis ir nuosekliai dirbame kartu. Tai didžiulė ir nepamainoma pagalba.

2015 metais, kai buvau išrinkta PLB pirmininke, turėjau nuolatinį darbą, tačiau teko jo atsisakyti (žinoma, pasitarus su šeima), nes ši intensyvi veikla nebesiderino su kasdieniu darbu. Išties darbas vyksta 24/7. Juk pasaulio lietuviai gyvena skirtinguose žemynuose – pas vienus jau atėjo vakaras, kitiems dar tik išaušo rytas. Tad laiškai keliauja nepaliaujamai. Be galo daug administracinės veiklos, įvairios korespondencijos, o daugiausia laiko užima atstovavimas vienos ar kitose institucijose. Šiai veiklai išties reikia didžiulio atsidavimo, nes paraleliai žmogus turi šeimą, turi suderinti šią veiklą su viskuo – laisvalaikiu, darbu. Kartais leidžiu sau malonumą skaityti ne tik dokumentus, bet ir knygas – vokiškas ir lietuviškas (*juokiasi*). Taip pat buriavimas užima didelę dalį mūsų šeimos laisvalaikio. Be galo džiaugiuosi, kad sūnus Jonas (14 metų) kaip tik šiomis savaitėmis atstovaus Vokietijai Europos čempionate Optimistų būriavimo klasėje. Tai iš tiesų didelis pripažinimas ir jo laimėjimas.

O kaip vertintumėte informacijos apie išvykstančiuosius, pasaulio lietuvių kiekį - jos per daug ar per mažai?

Informacija ir žiniasklaidoje keliamos problemos dėl didelių išvykstančiųjų skaičių, o tik nedaugelio sugrįžtančiųjų – tik viena medalio pusė. Reikia orientuotis ne vien į tai, kaip susigrąžinti išvykusiuosius, bet spręsti pačioje Lietuvoje kylančias problemas – mažinti netoleranciją, nedarbą, patyčias, siekti, kad vyraujantis kainų santykis būtų pakeliamas ir žmonėms taptų įmanoma oriai pragyventi. Juk žmogus darbui skiria pusę savo gyvenimo, tad jis turi būti padorus ir visavertis. Nes juk dauguma ieško didesnių atlyginimų ir tų galimybių, kurių Lietuvoje nėra. Kai susitvarkys šie aspektai, didės ne išvykstančiųjų, o grįžtančiųjų skaičiai.

Reikėtų orientuotis ne į susigrąžinimą, o į pačią Lietuvą, ir tik į tai. Mes esame sena ir plati diaspora, kurianti Lietuvą už jos geografinių ribų. Vyrauja net nauja sąvoka – globali lietuviybė, ir turim suprasti, kad tai – tik pridėtinė vertė Lietuvai. Tai sustiprina Lietuvos buvimą visame pasaulyje, nes daugelį mūsų galima pavadinti Lietuvos ambasadoriais. Jei nebus šeštadieninių mokyklų ir tradicinių renginių bei jų puoselėjimo, mes neišliksime lietuviai, o tapsime kitataučiais. Taigi yra labai svarbu, kaip mes garsiname Lietuvą ir kokį ryšį turime su savo gimtine.

Miela Dalia, jau kurį laiką sąvokos dviguba pilietybė ir pilietybės išsaugojimas neišvengiamai asocijuojasi su užsienyje gyvenančiais lietuviais. Kas yra planuojama? Papasakokite apie tai plačiau.

Tai nėra naujiena – jau per 25 000 lietuvių turi ir kitos šalies pilietybes. Pilietybės įstatyme yra dešimt išimčių, kai lietuviai atstato ar įgyja Lietuvos pilietybę. Iš PLB perspektyvos kalbama apie Lietuvos pilietybės išsaugojimą ir jos išlaikymą po 1990 metų kovo 11 d. iš Lietuvos išvykusiems lietuviams.

Referendumas dar nėra paskelbtas. Šiuo metu gryninama formuluotė, LR Seimo atsakomybė yra suformuoti teikimą ir paskelbti referendumą. Galimai jis bus 2019 m. gegužės mėnesį, kai vyks LR Prezidento rikimai. Laiko išties per mažai, skubėjimas neatneša gerų rezultatų. Tam, kad referendumas būtų sėkmingas, kad būtų priimtas LR Konstitucijos pakeitimas dėl pilietybės išlaikymo, reikia 1 500 000 balsų UŽ. PLB turi be galo tiksliai suformuluotas sąlygas:

1. Visos partijos turi šiuo klausimu susivienyti ir paversti šį klausimą prioritetu. Lietuvos valstybės vadovai – LR Prezidentė Dalia Grybauskaitė, LR Ministras Pirmininkas Saulius Skvernelis, LR Seimo Pirmininkas

Viktoras Pranskietis – turi išsipareigoti užtikrinti šio referendumo sėkmę. Sveikintina, kad valdantieji ir Vyriausybė palaiko šį tikslą ir įsirašė jį į valstybės programą, ir kad jie dės visas pastangas, jog tai įvyktų. Labai svarbu paaiškinti, ką šis LR Konstitucijos straipsnio pakeitimas reiškia lietuviams – gyvenantiems Lietuvoje ir už jos ribų. Koks santykis bus ateityje su Lietuvos diaspora. Gaila, kad nebuvo rasta kitų galimybių (išskyrus referendumą).

2. Iš esmės reikia keisti LR referendumo įstatymo nuostatą dėl balsų skaičiaus. Tam, jog referendumas įvyktų ir būtų priimtas, šiuo metu reikia pusės balsų UŽ (1 300 000 balsų), bet juk ištis užtektų ir trečdalis balsų.
3. Labai svarbus yra elektroninis balsavimas. Tai yra jau tik politinis sprendimas. Tai namų darbai, kuriuos turi atlikti patys politikai. PLB deda ir dės visas pastangas, kad šis klausimas būtų viešinamas.

Šia tema turi susivienyti ne tik politinės partijos, šalies vadovai, bet ir Lietuvos intelektualai, visuomenininkai, dvasininkai ir Lietuvos žiniasklaida. Tai mūsų išlikimo klausimas. Todėl atlikėjai, tokie kaip Andrius Mamontovas, Jurgis Didžiulis, palaiko ir remia pilietybės išlaikymo idėją, dalinasi užsienyje gyvenančių lietuvių patirtimi. Džiaugiuosi, kad jie mato ir supranta šią svarbą.

Gaila, kad nors 2016 metais buvo įdėtas didelis indėlis į iniciatyvą agituojant dalyvauti rinkimuose į LR Seimą „Mūsų metas DABAR“, ji neatnešė norimų didelių rezultatų – joje dalyvavo vos 16 700 pasaulio lietuvių. Reikia priminti, kad 2016 metais nesuveikė registravimo sistema, kilo techninių nesklandumų. Manau, kad dėl to mes tikrai pametėme tam tikrą procentą balsų.

Kas nutiks, jei bus priimta Konstitucijos pataisa?

Ogi nieko ypatingo (šypsosi). Šis klausimas išsispręs ir pagaliau bus pereita prie kitų PLB svarbių klausimų, kurie iki šiolei visada atsiduria antrame plane, nes pilietybės klausimas dominuoja jau dešimtmetį, kaip antai lituanistinis švietimas, tapatybės ir kalbos išlaikymas, Lietuvos reprezentavimas užsienyje, PLB ir Lietuvos įvaizdis ir pan. Šias temas reiktų viešinti. Ir mano vaikai buvo skatinami eiti į lituanistinę šeštadieninę mokyklėlę Hamburge. Jie tai gali patvirtinti. Tėvams tai ištis didžiulis iššūkis. Tačiau tai pridėtinė vertė, kurią tėvai turi suprasti. Net pati Lietuvių Charta, parašyta 1949 m., nepasikeitė – ji surašyta labai tiksliai, mintys tos pačios išlieka iki šiandien. Keičiasi gal tik semantika – kalbinė išraiška, tačiau tikslas lieka tas pats. Beje, kitais metais pažymėsime Lietuvių Chartos 70

metį – kaip tik dėl to kiti metai LR Seimo paskelbti Pasaulio lietuvių metais ir tai bus išskirtinė proga mums daugiau prisistatyti ir suartėti su Lietuva.

Dar yra labai svarbu stiprinti bendravimą tarp Lietuvos ir užsienio bendruomenių, bendradarbiavimą su Švietimo ir mokslo, Užsienio reikalų ministerijomis, Užsienio lietuvių departamentu. 45-ios pasaulio šalys turi savo lietuvių bendruomenes (LB). PLB plečiasi, kuriasi naujos bendruomenės, lietuviai noriai buriasi. Daug svarbiau klausimus spręsti centralizuotai, vieningai, o ne pavieniui. Žinoma, kiekviena bendruomenė vadovaujasi šalies, kurioje ji yra, specifika, įstatymais. Tačiau temos tos pačios ir ryšys su Lietuva yra vienodas. Svarbu, kad pačios lietuvių bendruomenės pasaulyje bendrautų aktyviau tarpusavyje. Smagu, kad kasmet vyksta lituanistinių mokyklėlių sąskrydis „Daugystės tiltas“. Mes važiuojame vieni pas kitus. Susitinkame vis kitoje Europos šalyje. Susitikusios sustiprėja ne tik pačios lietuvių bendruomenės, bet ir mūsų vaikų tarpusavio ryšiai. Vienintelė kalba lieka tik lietuvių.

Taigi šiemet liepos 1 d. vyks išskirtinis renginys „Šimtas Lietuvos veidų – sujunkime Lietuvą“. Koks jis bus?

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė kviečia Lietuvos gyventojus liepos 1-ąją susitikti Vilniuje, Rotušės aikštėje ir susipažinti su trisdešimt lietuvių bendruomenių iš skirtingų pasaulio žemynų. Renginiu „Šimtas Lietuvos veidų – sujunkime Lietuvą“ siekiama prisistatyti Lietuvai, padėti susitikti viso pasaulio lietuviams, pamatyti vieniems kitus, susipažinti ir susidraugauti. Tai galima būtų įvardyti kaip „tinklinimas“ – *Network*. Šis renginys skirtas ir mažinti atitolimui nuo pasaulio lietuvių ir atskyrimui MES ir JŪS. Taip pat Rotušėje ir jos prieigose vyks pasaulio lietuvių paroda ir koncertas kartu su Lietuvos tautinėmis bendrijomis. Renginio metu veiks paviljonų miestelis, kur prisistatys lietuvių bendruomenės nuo Australijos iki Islandijos, JAV ir Pietų Amerikos. Kartu prisistatys ir daugiau kaip 25 Lietuvos tautinės bendrijos.

Koncertą atidarys operos solistė Nomeda Kazlaus, savo patirtimi dalinsis muzikantas Jurgis Didžiulis. Renginį globoja ir atidarys Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, dalyvaus premjeras Saulius Skvernelis, užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius kartu su Kanados ambasadoriumi Lietuvai Alainu Pierre`u Josephu Hausseriu. Renginį vainikuos Andriaus Mamontovo muzikinis sveikinimas. Bus filmuojamos sulėktuvės („flashmobas“).

Taip švenčiame Vilniuje Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 100-metį kartu, kaip viena didelė šeima.

Ko palinkėtumėte Lietuvoje ir pasaulyje gyvenantiems lietuviams?

Nesinori, kad tai skambėtų banaliai, tačiau noriu visiems palinkėti būti drąsiems ir tikėti savo idėjomis, ir norėdami ką nors pakeisti, pradėkime keisti nuo savęs paties. Greičiausiai tik taip įmanomi teigiami pokyčiai.

Ačiū už pokalbį.

Kalbino Evelina Kislych-Šochienė

Autorės nuotr.

„Lietuvybė pasaulyje“